

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Παναγιώτης Λυσιώτης

“We enter the processes of seeing as remaking and remaking as perception”
Humphrey McQueen

Ο Λυσιώτης από τη μια, με τα κολάζ διαπιστώνει την παθητική αφομοίωση των μεταναστών στην Αυστραλιανή κοινωνία, ενώ ταυτόχρονα αντιπαραβάλλει αυτή την παθητικότητα με το μαχητικό παρελθόν στην Κύπρο. Θυμάται τους νέους που αντιστάθηκαν στην βρετανική κατοχή του νησιού, και τους αντιπαραβάλλει με την στάση των μεταναστών που αφομοιώθηκαν παθητικά στον καταναλωτισμό.

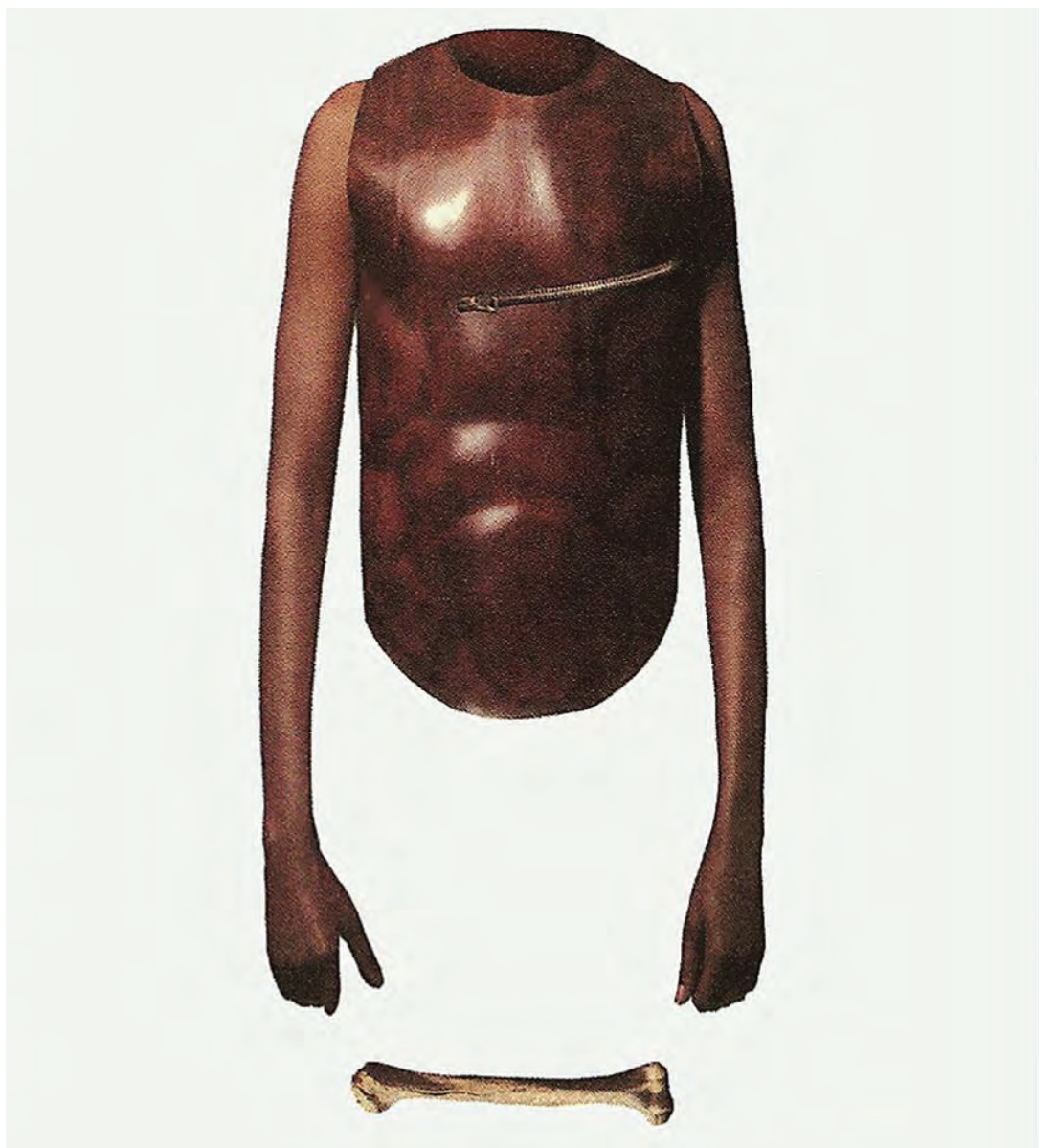
Επισκέπεται νοερά το παρελθόν των ανθρώπων στο νησί, με την ελπίδα η κατανόησή να τον λυτρώσει. Αλλά θα συνειδητοποιήσει πως η «όραση» που ελπίζει να εμφανισθεί μπροστά του, δεν είναι τίποτα άλλο από μια «οπτασία». Η προσέγγιση του παρελθόντος με όσα θρύψαλα απομένουν, δεν αφήνει τίποτα άλλο, παρά μόνο την γεύση του κενού και την απουσία.

Σπασμένα αγγεία

Τα χελιδόνια έφυγαν. / Οι φωλιές τους, / φτιαγμένες από τον ήχο του Καλοκαιριού, άδειες. / Αυτό το Καλοκαίρι είδα το φτερό ενός χελιδονιού ν' αγγίζει ένα κυπαρίσσι. / Άνοιξα το στόμα να σε προειδοποιήσω / τριγύρω μας όμως / βρίσκονταν άλλα σπασμένα αγγεία.

Το κυπριακό παρελθόν, αντί να τον στηρίξει του επιτείνει τον πεσιμισμό. Αναψηλαφώντας τις ρίζες του στην Κύπρο, που την επισκέπεται νοερά αλλά και πραγματικά μετά από χρόνια, ανακαλύπτει ότι ο χρόνος τα έχει όλα αλλάξει.

Όμως τον πεσιμισμό δεν του τον καλλιεργεί μόνο η ανάμνηση της Κύπρου. Διαπιστώνουμε ότι και στα βιβλία του μαχητικού ρεαλισμού, έχουμε ιστορίες όπου και εκεί κάνει θέμα την αδυναμία του φωτογραφικού μέσου να εκφράσει την κοινωνική πραγματικότητα. Στο δεύτερο βιβλίο που δημοσιεύει, το *Three Cheers for Civilization*, από τις τέσσερις αυτοτελείς ιστορίες που περιέχει, οι δύο εντάσσονται στον μαχητικό και καταγγελτικό ρεαλισμό, ενώ οι άλλες δύο, Η προδοσία και Η πτώση, διέπονται από προβληματισμό για την αποτελεσματικότητα των τεχνικών που χρησιμοποιεί. Προβάλλεται έντονα η αμφιβολία για την αποτελεσματικότητα του φωτογραφικού μέσου. Στην ιστορία με τίτλο Προδοσία εστιάζει, στη διαφορά ανάμεσα στην εικόνα που νομίζει πως έχει ο άνθρωπος για τον κόσμο και σε αυτήν που τελικά του εμφανίζεται η φωτογραφική μηχανή. Στην ιστορία Η Πτώση, σατιρίζει τις άκαρπες προσπάθειες, του καλλιτέχνη να αποφύγει τον τετραγωνισμό του κό-

Το πουλί το καμπαναριό. Φωτοκολάζ, Μεμβούρνη 2005

σμου, που κάνει η φωτογραφία μέσα από ένα κάδρο, το οποίο δεν είναι φυσικό αλλά αποτελεί μηχανική σύμβαση. Όπως γράφει ο Δημήτρης Τσατσούλης στη μελέτη Η γλώσσα της εικόνας, 2001. «...η ορθογώνια αναπαράσταση του κόσμου, οφείλεται σε μια πολιτισμική χειρονομία τετραγωνισμού που δεν είναι ασύνδετη με μια ολόκληρη σειρά συμβατικών κωδίκων τους οποίους συναντάμε στη ζωγραφική, στην κινηματογραφική εικόνα και μέχρις ένα βαθμό στο θέατρο... ο ορθογώνιος πλαισιωμένος, αναπαριστώμενος φωτογραφικός κόσμος βρίσκεται σε εμφανή ομολογία με την ορθολογικότητα της κοινωνίας μας και την «ορθή» στάση, με βάση την οποία προσλαμβάνουμε την «πραγματικότητα». Παρομοίως ο Λυσιώτης με την Προδοσία και την Πτώση, μας λέει πως η νοητικές κατασκευές, είναι πολιτισμικές κατασκευές ελλιπείς και υποκειμενικές, και πως αν και η φωτογραφική μηχανή μπορεί να επεκτείνει τις ικανότητες της όρασης, όμως

ο κόσμος συνεχίζει να παρουσιάζεται αποσπασματικός. Στην Πτώση, σατιρίζει την προσπάθειά που κάνει για να βγει εκτός «πλαισίου», με αυτή ακριβώς την έννοια, να σπάσει το κάδρο για να εισβάλουν οι μη δυνάμενες να εισέλθουν σ' αυτό εμπειρίες και βιώματα, των οποίων το πλαίσιο του εργαλειακού λόγου δεν επιτρέπει την είσοδο.

Έχουμε την ανάδειξη του προβλήματος που έχει γίνει κεντρικό στον κόσμο της τέχνης της νεοτερικότητας, όπου τα μέσα που επινούν οι πρωτοπορίες για να εκφράσουν τις σύγχρονες εμπειρίες αποτυγχάνουν. Τα ερωτηματικά που θέτει για την αποτελεσματικότητα των μέσων που χρησιμοποιεί, θα εκφραστούν όχι μόνο με το στίλ του Φώτο-διηγήματος, αλλά και με την ποίηση που θα γράψει αργότερα, και θα εκδώσει σε βιβλίο το 2004 και επανεκδώσει το 2005 με τίτλο Το Πουλί, το Καμπαναριό.

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Όμως τον πεσιμισμό δεν του τον καλλιεργεί μόνο η ανάμνηση της Κύπρου. Και στα βιβλία του μαχητικού ρεαλισμού, έχουμε ιστορίες όπου και εκεί κάνει θέμα την αδυναμία του φωτογραφικού μέσου να εκφράσει την κοινωνική πραγματικότητα.